

ВОДНЕ ГОСПОДАРСТВО ПОЛЬЩІ**М. А. Корольова***Журнал «Водопостачання та водовідведення», м. Київ*

Польща належить до тих європейських країн, водні ресурси яких слід вважати вельми недостатніми. У середньому, на одного жителя припадає в три рази менше води порівняно із середнім рівнем європейських країн. До того ж на всій території країни вони розміщені нерівномірно. Велика частина території Польщі знаходиться в межах зливних пунктів двох великих річок: Вісли і Одри, причому остання відноситься до групи річок з найбільш високою (за європейськими мірками) ймовірністю та інтенсивністю виникнення повеней.

Слід відзначити той факт, що крім громадських і господарських труднощів, що викликаються вищезазначеними географічними факторами, природні умови створюють ряд загроз для самої природи та екологічної системи, змушуючи тим самим державу і муніципальні структури вживати заходів як заради забезпечення безпеки населення та умов для розвитку господарства, так і для збереження екологічної стабільності на території країни. Адже тільки затоплення близько 70 очисних станцій під час повеней в 1997 році ілюструє широкомасштабність екологічної шкоди, завданої даній території.

Отже, згадані гідрологічні та географічні чинники утворюють ряд проблем як для водопостачання, так і для запобігання повеней.

У Польщі головним джерелом правових норм, що регулюють водні правові відносини є закон від 18.07.2001 р. «Водне право». Зазвичай польські законодавчі акти носять назву «ustawa» (закон), в той час як слово «prawo» (як в даному випадку «Prawo wodne» - «Водне право»), прийнято відносити головним чином до тих законів, які, не ставши кодексами, мають особливий статус в даній галузі права за рахунок того, що ними регулюються відносини, що мають більш загальне значення, тобто закони, навколо яких будується якщо не галузь, то, як мінімум - значна частина галузі, що претендує на певну незалежність.

Закону «Prawo wodne» надане особливо важливе значення - саме навколо цього правового акту і повинна будуватися система законів і підзаконних правових актів, що регулюють принципи, побудову відносин та інституцій, що відповідають за збереженнурсів.

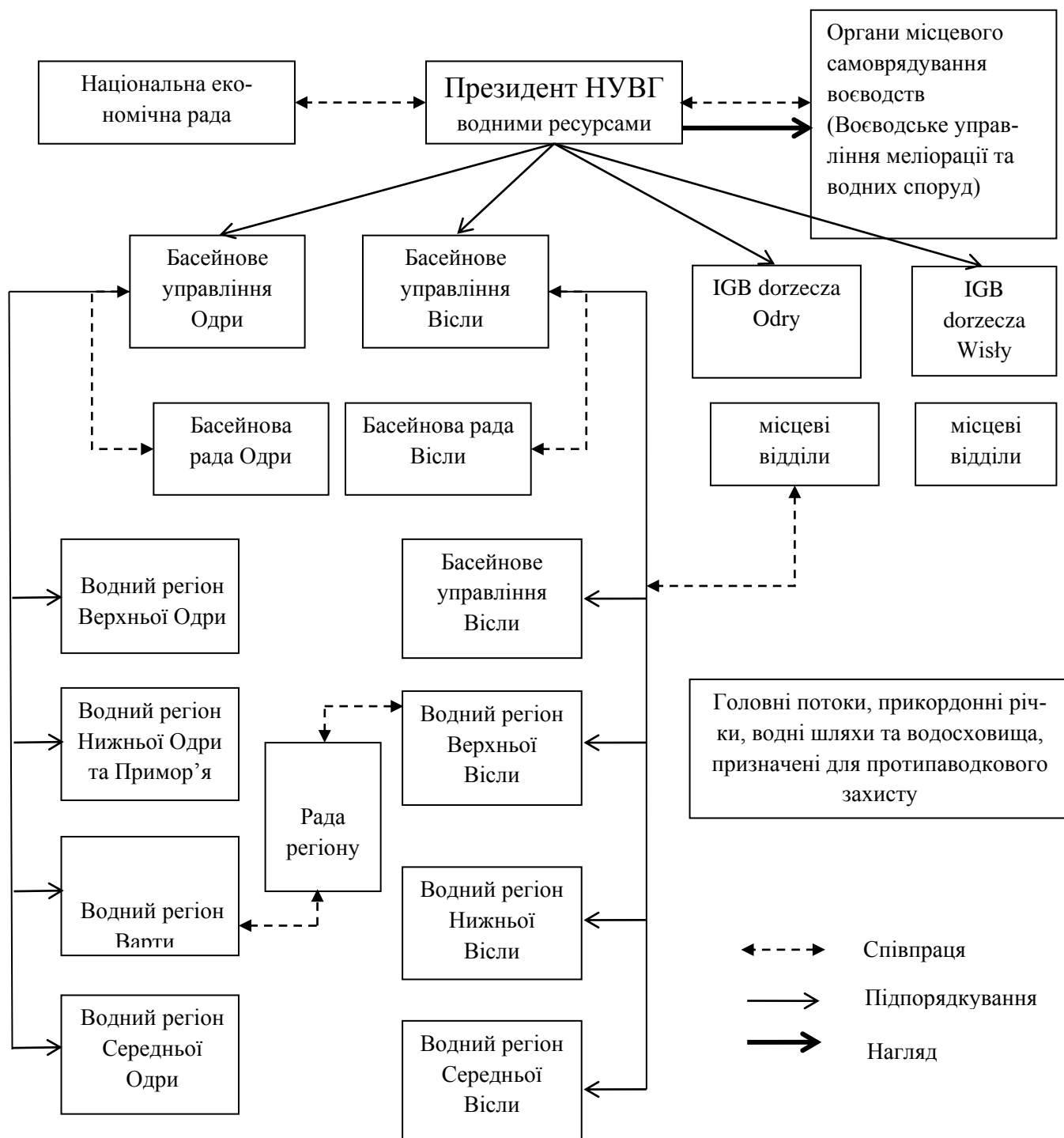


Рис. 1 – Організаційна схема водного господарства

Одним з найголовніших питань, регульованих законом «Prawo wodne», є система (структура), що включила в себе органи адміністрації, які відповідають за реалізацію норм даного закону та інших актів, які утворюють підсистему водного права.

Перше, на що слід звернути увагу, приступаючи до аналізу системи адміністративних органів так званої водної адміністрації, «водна адміністрація» (далі іменується аббревіатурою «WA»), є неоднорідний характер цієї групи. З одного боку, законом пропонується ряд компетенції для органів загальної адміністрації, тобто таких органів, сфера діяльності яких не обмежується одним тільки водним правом. До цієї групи відносяться:

1) Орган адміністрації центрального рівня – це міністр, а саме міністр охорони навколишнього середовища, так як на даний момент саме він і відповідає за водне господарство. Тому відносити цей орган до спеціалізованих в галузі водного господарства було б не обгрунтовано.

2) Органи адміністрації регіонального рівня - воєводства - найбільшої одиниці поділу країни (на даний момент територія Польщі підрозділяється на 16 воєводств). Воєвода - «wojewoda» - це одноосібний орган і одночасно представник державної адміністрації на території; маршал воєводства - «marszałek województwa» - одноосібний орган місцевого самоврядування.

3) Органи адміністрації місцевого рівня: староста на території середньої за величиною одиниці поділу країни - повіту - менше воєводства і більше гміни (на даний момент територія Польщі підрозділяється на 300 повітів); староста - це керівник колегіального виконавчого органу - ради повіту.

4) Органи муніципальної влади - органи місцевого самоврядування у межах самої маленької одиниці поділу території країни - гміни (на даний момент територія Польщі підрозділяється на 2479 гмін). Органами виконавчої влади гміни є: а) вуйт (неміські гміни), б) мер міста (гміни, місцезнаходженням влади яких є місто малого та середнього розміру), в) президент міста (гміни, місцезнаходженням влади яких є місто, в якому кількість жителів перевищує 100 тис. жителів). Певні завдання, що мають відношення до водного господарства, виконує і законодавчий орган муніципальної влади - рада повіту.

До другої групи відносяться ті органи адміністрації, які є спеціалізованими, але основний напрямок їх спеціалізації не обмежується водним господарством. В цю групу входять:

1) головний інспектор охорони навколишнього середовища;

2) воєводський (обласний) інспектор охорони навколишнього середовища;

3) санітарна інспекція.

Ці органи, хоч і не створені спеціально для охорони водних ресурсів та здійснення водно-господарської політики, але все ж, для повного та ефективного виконання їх основних завдань їм необхідно вживати заходів для забезпечення і збереження водних ресурсів.

Третю групу складає ряд спеціалізованих органів водної адміністрації, які відповідають виключно за вирішення різних питань, пов'язаних з водно-господарською політикою і охороною водних ресурсів. До цієї групи відносяться такі адміністративні органи:

1) головний голова Державного Управління Водного Господарства;

2) директор Воєводського Управління Водного Господарства.

2 грудня 2000 року є видатною датою в історії водної політики Європейського Союзу. В цей день в офіційному журналі Європейського Союзу була опублікована і відповідно набула чинності Водна Рамкова Директива 2000/60/ЕС Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2000 року, яка встановлює рамки для дій Співтовариства у сфері водної політики, (надалі ВРД).

Власне ця директива є результатом більш ніж п'ятирічного процесу дискусій та переговорів між експертами та науковцями з багатьох дисциплін, представників всіх зацікавлених сторін та політиків. Процес вилився у широку угоду стосовно ключових принципів з сучасного водного менеджменту, яка в свою чергу сформувала основи ВРД.

Водна Рамкова Директива передбачає:

- комплексний підхід до захисту усіх вод – річок, озер, прибережних і підземних вод;
- досягнення «доброго» стану для всіх вод до 2015 року (цілеспрямований менеджмент);
- управління водними ресурсами за басейновим принципом;
- посилення транскордонного співробітництва прибережних країн (один річковий басейн – єдиний план управління);
- ефективне використання водних ресурсів за принципом «забруднювач платить»;
- широкомасштабне залучення громадян, зацікавлених сторін, НГО;
- удосконалення законодавства.

Діяльність водопровідно-каналізаційного господарства Польщі визначає

безліч законів. В 2002 році в силу ввійшов закон «Про централізоване водопостачання». Це один з перших законів, який розпочав гармонізацію польських законів до тих, що передбачені ЄС. До 2002 року водопостачання здійснювалось згідно закону «Про водне господарство». Прийнятий від 1974 року Водний Кодекс змінився у липні 2001 року. Система відносин, що описані в даних законах мають відношення до гмін і застосовуються вже більше півстоліття.

Законодавчими актами, які регламентують відносини підприємств водно-каналізаційного господарства і гмін, є закони «Про самоврядування гмін» та «Про комунальне господарство».

Згідно до діючого законодавства більшість підприємств водно-каналізаційного господарства обрали форму господарської діяльності – товариство з обмеженою відповідальністю крім бюджетної форми власності.

Міська рада є юридичною особою і має право на створення ТОВ і декларування їх роботи. Гміна може створювати підприємства, що мають бюджетне фінансування. На діяльність підприємства водопровідно-каналізаційного господарства впливають два закони: «Про торгівлі товариства» і «Про свободу господарської діяльності».

Особливістю таких підприємств є те, що вони працюють без отримання прибутку, тобто з нульовою рентабельністю. Підприємства повинні забезпечити діяльність господарства, при цьому враховується інвестиційна складова. Аспект нульової рентабельності регламентований в законі «Про централізоване водопостачання» і в законі «Про самоврядування гмін». Завдяки цьому ТОВ, що є природними монополістами, не отримують з цього вигоди.

Водоканали мають виконувати правила, встановлені гмінами, із забезпечення послугами по водопостачанню та водовідведенню. Гміни також затверджують тарифи на водопостачання та водовідведення.

Не завжди гміна має змогу забезпечення послуг на своїй території. Агломерація визначається не адміністративними межами, а територіальними. Є можливість об'єднання під одну юридичну особу декількох гмін, або підписання договору, що зумовлено переходом на ринкові відносини. Слід зазначити, що на перехідний період 2002 року більше по-

ловини підприємств мало збитки. Причиною було неурегульоване законодавство і гміна могла встановлювати тарифи з вигодою для правлячих осіб.

Закон 2002 року був покликаний перевести тарифи в економічну площину, що призвело до урегулювання відносин гміни і підприємств. Залишається нез'ясованим питання собівартості наданих послуг і тарифів.

Схема, яку регламентує водна директива, передбачає рівноправну взаємодію абонента з водоканалом і гміни, яка водночас і регулює цю взаємодію.



Завдання водоканалу перед громадою є:

- забезпечення продуктивного використання майна підприємства;
- забезпечення надійного водопостачання і водовідведення;
- забезпечення належної якості питної води і очистки стоків.
- Перевірка якості води здійснюється безпосередньо «з крану споживача».

Система діяльності водоканалу передбачає укладання правил централізованого водопостачання та водовідведення. Проект цих правил розробляє або сам водоканал, або спіль-

нота. Правила, які затверджуються гміною, є юридичним документом і включаються в договір між водоканалом та абонентом.